

Ion CAZABAN

Pasărea soldatului

Așa cum relatează autorul, ideea piesei sale are la origine o întâlnire neașteptată, petrecută prin munții de la granița bulgaro-sârbească. Cei întâlniți de el purtau uniforme militare, dar nu erau, cum crezuse, sârbi combatanți în Bosnia ci, surprinzător, doar pacienții unei clinici psihiatrice din apropiere. Întâmplarea din 1994 a dus la parabola-pamflet *Colonelul Pasăre* pe care Hristo Boicev o scria peste un an și care urma să cunoască un extraordinar succes pe numeroase scene europene. Între scenariul imaginat după întâlnirea din munți și psihoza războiului, întreținută în Balcani, există o legătură evidentă, deși sfera de aspecte și preocupări – unele abia semnalate – este mult mai largă, chiar prea largă, indicând, oarecum, complexitatea situației umane. Pentru Boicev, bolnavii întâlniți ilustrează, în piesa imaginată, o stare generală de temeri și obsesii. Nu întâmplător, secvențele introductive, oricare le-ar fi conținutul, se încheie cu „știri din Bosnia”, transmise de cel poreclit „Televizoru” (odinioară actor, deci „o cronică vie a vremurilor!”).

Piesa are o simbolistică tot mai pronunțată de la un moment dat. Dincolo de neputință, sărăcie, spaimă, inocență, curvie, hoție (pe care le reprezintă după un străvechi procedeu dramatic), personajele sale alcătuiesc, îndeosebi, o umanitate frustrată, marginalizată, pe cât de izolată, pe atât de amenințată. Acum, ca și în alte piese, nebunia poate să însemne, deopotrivă, rătăcire și neobișnuit înțelegere, revelatorie, dar evitată, disprețuită de cei „normali” (Eminescu vorbea despre cum trebuie interpretată „nebunia reflexivă”). Din textele cunoscute, nebunul apare ca o efigie a suferinței umane, ca o ființă covârșită de propriul imaginar, ca un personaj care

transfigurează limitele normalității, într-o confruntare tragică sau tragicomică. Sunt fațetele pe care le aflăm, într-un chip sau altul, și în parabola lui Boicev, punctate de umor, de ironie, de autoironie, relevând intenții pamfletare, accentuate într-un final ce schimbă, într-o măsură, tonalitatea piesei, îi dă o alură poetică. Dintre personajele prezentate de *Doctorul* clinicii mizere, se va desprinde figura dominantă a lui *Fetisov*, *Colonelul Pasăre* – până atunci, închis într-o îndelungată mușenie. Acesta, îmbrăcându-se și îmbrăcându-i pe ceilalți în haine militare (parașutate), va aduce ordine în ospiciu, va organiza „formația” de soldați și-i va da un obiectiv primit cu entuziasm: intrarea în NATO. Pentru stabilirea contactelor, sunt folosite, operativ, păsările migratoare și tot printr-o pasăre, este așteptat, cu ochii la cer, răspunsul. Și, pentru că orice soldat are nevoie de un mit să-i înaripeze imaginația, se naște legenda *Colonelului Pasăre*, el însuși în stare să zboare... Celor uitați și izolați, el le-a deschis orizontul, le-a permis contactul cu lumea largă. „Sunteți doar altfel decât ceilalți” – îi asigură *Colonelul*. Obsesiile lor sunt înlocuite de o statornică speranță. NATO este Providența salvatoare, Europa se confundă cu Paradisul năzuit în mistică „formației”. Pasărea devine simbolul visării, eliberării, înălțării sufletești. Dacă în ranița lor nu se află nici un baston de mareșal, în visul „soldaților” din piesa lui Boicev, va fi mereu o pasăre, venind de undeva, din Europa.

Regizorul Alexandru Dabija face, de la început, vizibil omenescul personajelor, schițate în câteva linii precise, căpătând viață din gesturi caracteristice, din acțiuni concise. Interpretate cu umor, ele denotă nu atât o stare maladivă, cât o fire aparte, cum va spune, ulterior, *Colonelul*. Deși nu toate rolurile sunt la fel de generoase, de stimulative, ele au un relief vital, profil distinct și coeziune în diversitate, datorită actorilor. Ei sunt

pe scenă: *Hacea* „Televizoru“, râzând vesel, dar trădând în privire o continuă tensiune; *David* țiganul, chinuit de impotență, oscilând între mândrie și milogeală; *Pepa*, curva pocăită, dornică să fie o „Mutter Courage“, *Ilia*, pândit mereu de lupul din pădure; *Matei*, nebunul prudent să nu i se strivească trupul minuscul; cleptomantul *Kiril* sau *Doctorul* narator... Personajul titular se va impune ceva mai târziu. Atunci, fostul militar *Fetisov* va deveni *Colonelul Pasăre*, a cărui prezență se va răsfrânge asupra tuturor. Victor Rebengiuc realizează, în acest rol, o compoziție proeminentă. De fapt, *Colonelul Pasăre* este mitizat de imaginația celorlați. Pentru că, în realitate, el evoluează cu expresie ciudată (extatică sau tâmpă?), între formule cazonne și plititudini convingătoare, ridicol manierat cu femeile, găsim oricând un răspuns, inventându-l în lipsă. Totuși, acest *Colonel Pasăre*, dând caraghios din brațele-aripi (ca albatrosul lui Baudelaire) îi va învăța pe oameni să zboare cu gândul. Printre

ultimele imagini ale spectacolului: în bătaia unui reflector lateral, fețele persoanelor apar tăiate de umbră și lumină ca și ființa lor. Altă imagine, însă, va fi colorată festiv: ajunsă în Occident, „formația“ militară salută cu elan optimist...

Interpretarea piesei, în aparența sa comică are, permanent, un astfel de fundal fotografic, cu chipuri grave, gânditoare și trupuri vulnerabile, în care recunoaștem, sub machiaj, actorii cu privirea ațintită spre noi.

Hristo Boicev a scris o parabolă cu dublu sens ironic, un pamflet lunecos, așa cum a considerat adecvat situației paradoxale din Balcani.

Teatrul „Lucia Sturdza Bulandra“ – Colonelul Pasăre. Traducerea, adaptarea și regia: Alexandru Dabija. Scenografie și light design: Dragoș Buhagiar. Distribuția: Silviu Geamănu, Victor Rebengiuc, Răzvan Vasilescu, Costel Cașcaval, Dorin Andone, Mircea Rusu, Dana Dogaru, Constantin Drăgănescu. Data premierei: 5 octombrie 2001.

Foto:
Dragoș
Lumpan

